

Το Δηλητήριο του Ηθικισμού

/ Γνώμες

Ομιλία στην ευαγγελική περικοπή του Ματθαίου θ', 9-13.

- Του Επισκόπου Μελιτηνής κ. Μάξιμου Παφίλη

Πάνω απ' το λιθόστρωτο της αγοράς, ακούγονται τα λόγια του Ιησού προς τον Ματθαίο. Η δόνηση αυτής της προσφώνησης μπορεί να είναι ένας απλός ψίθυρος, είναι όμως ικανός να ανακατατάξει τα μόρια ενός ολόκληρου βίου, δηλαδή μιας ύπαρξης που της απαγορεύτηκε να υπολογίζει τα χρέη των άλλων.

Ο Ματθαίος, καθισμένος στο τελώνιο, τον θρόνο της ατομικής του ντροπής και της δημόσιας αποξένωσης, σηκώνεται από τη θέση του και αμέσως ακολουθεί. Αυτό συνέβη απλώς και μόνο επειδή η φωνή που τον επισκέφθηκε είδε τις κρυμμένες γωνιές της ψυχής του, την ανθρώπινη φύση του που διψούσε για κάτι πέρα από το τίμημα και την ανταλλαγή. Και αμέσως τότε, γεννιέται το σκάνδαλο: το τραπέζι, η εγγύτητα, η κοινή συνάθροιση του Διδασκάλου μετά των αμαρτωλών.

Στο περιθώριο, ωστόσο, αυτής της εικόνας, στέκονται οι Φαρισαίοι, οι παρατηρητές, δηλαδή οι αιώνιοι κατακριτές της χάριτος, τυλιγμένοι μέσα στην αποστειρωμένη επένδυση της βεβαιότητάς τους. Εκείνοι αντιλαμβάνονται μόνον

τον ρύπο, τη μόλυνση της συναναστροφής, το γεγονός του αδίστακτου μοιράσματος της αγιότητας, που προσφέρεται τόσο απλόχερα και επιβλαβώς στους ακάθαρτους, στους αμαρτωλούς.

Το συμπόσιο, η ανυπόφορη εγγύτητα του Ιερού με το βέβηλο, τους προκαλεί αναδίπλωση, καθώς ψιθυρίζουν στους μαθητές την ερώτηση που δηλητηριάζει κάθε προσδοκία συνάντησης: «Διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;» (Ματθ. θ' 11); Σε αυτό ακριβώς το σημείο της απορίας, στην σθεναρή ἄρνησή τους να συλλάβουν την οικονομία της αγάπης, ανήκουμε κι εμείς, εγκλωβισμένοι στον σχολαστικό υπολογισμό της φήμης μας. Μας τρομοκρατεί η απλή ιδέα να καθίσουμε στο λερωμένο πεζοδρόμιο, να αγγίξουμε τον πόνο του άστεγου ή να αφουγκραστούμε τη σιωπηλή αγωνία της κακοποιημένης γυναίκας. Τρέμουμε κυρίως τον κακοχαρακτηρισμό, δηλαδή εκείνες τις κακές «αδελφικές» γλώσσες, τους σχολαστικούς φύλακες της εξωτερικής καθαρότητας, οι οποίοι θα μας σπαράξουν. Ο φόβος για την ταμπέλα, την υποψία, την ταύτιση, αναδεικνύεται ως η αληθινή φυλακή μας. Η κριτική των άλλων, φαίνεται να αποτελεί τον μονότονο ήχο σφυριού που τελικά σφραγίζει το πνεύμα μας μέσα στο σάπιο φέρετρο της υποκρισίας.

Η εδραίωση των καθωσπρέπει συναθροίσεων είναι η επιλογή μας, εκείνες οι κοσμικές ή θρησκευτικές συναντήσεις όπου η παρουσία μας λογίζεται ως αρετή. Η ευσέβειά μας επιβεβαιώνεται πλήρως από το περιβάλλον, ενώ η απόστασή μας από την ωμή, την πραγματική ασθένεια παραμένει διασφαλισμένη.

Με σχολαστικότητα γυρίζουμε την πλάτη ακριβώς στο σημείο όπου η ανάγκη για την αγάπη του Χριστού αποτελεί μια ανοιχτή, κακοφορμισμένη πληγή. Εκεί, η σιωπή μας, δίνει χώρο στην αφάνεια να συνεχίζει το έργο της. Γινόμαστε ειδήμονες στην θεολογική ορολογία αλλά παραμένουμε αρχάριοι στο έλεος που λερώνει τα χέρια μας. Η κλήση, όμως, απευθύνεται αποκλειστικά σε ασθενείς που αναγνωρίζουν τον πυρετό τους, προσπερνώντας τους θεωρητικούς της υγείας. Είναι μια χειρουργική επέμβαση, η στιγμή δηλαδή που ο Ιατρός ταυτοποιεί τη νόσο και προσφέρει τη θεραπεία, ξεπερνώντας τα όρια μιας άνετης πρόσκλησης κοινωνικού γεγονότος. Αυτή η ειδική κλήση, όπως επιμένει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, έχει συγκεκριμένο περιεχόμενο και σκοπό: «Οὐ γὰρ ἦλθον, φησὶ, καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν· οὐκ εἰς γελοῖα, ἀλλ' εἰς δάκρυα».[1] Αυτό το κάλεσμα, αφορά σίγουρα θα λέγαμε την αναγνώριση του τραύματος, το σπάσιμο της μάσκας, απαιτώντας κάτι βαθύτερο, ουσιαστικότερο και πέρα από τα γυαλισμένα μας παπούτσι και τα ακριβά μας ρούχα.

Ζούμε σε αυτό το διπλό ταμπλό με την αγωνία το «καλό όνομα» να παραμένει άθικτο. Και οι ώρες, τα χρόνια που μας δωρήθηκαν από τον Θεό περνούν και

εξαφανίζονται, ως άδεια, μαύρα κελύφη, τα οποία τρίζουν κάτω από τον τροχό του θανάτου που ολοένα πλησιάζει. Επιλέγουμε απόλυτα τον υποκριτικό βίο, το βολικό καβούκι, την αξιοσέβαστη σιωπή και το καλό φαγητό. Η κρυψώνα μας όμως αποτελεί απλά έναν καλοστολισμένο τάφο, μέσα στον οποίο η αθάνατη φωνή της αγάπης θάφτηκε για πάντα.

Τη χαρά του Χριστού την φυλάσσουμε για τον εαυτό μας, μεριμνώντας από φόβο μη φανερωθεί, μη ερμηνευθεί λάθος, μη λερωθεί από την επαφή με τον κόσμο. Αυτή η ευφροσύνη όμως, είμαι σίγουρος, όταν παραμένει αδιανέμητη, μετατρέπεται σε ένα σκουριασμένο κλειδί που ξεκλειδώνει τον θάλαμο της αυτοκαταδίκης. Πείθουμε τους εαυτούς μας ότι είμαστε οι υγιείς, οι «ισχύοντες», αυτοί που θεωρούν ότι δεν χρειάζονται τίποτα, κι έτσι, η τελευταία αναπνοή μας μετατρέπεται σε τρεμάμενη γέφυρα του χρόνου που συνδέει τη σήψη του “καλού ονόματος” με την αχρησιμοποίητη αιωνιότητα.

Ο Ιατρός αυτός, ο Κύριος, καθόρισε την αποστολή Του με απόλυτη σαφήνεια: «Οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἱατροῦ, ἀλλ’ οἱ κακῶς ἔχοντες» (Ματθ. θ’ 12). Προσεγγίζει τους ασθενείς. Και προκειμένου να μην αφήσει καμία ἔλλειψη αμφιβολίας για τη μέθοδό Του, συμπληρώνει την τρομακτική δήλωση για τους Φαρισαίους: «πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστίν, Ἵλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν» (Ματθ. θ’ 13). Επιζητά ἔλεος. Η θυσία η δική μας όμως συνίσταται σε μια παράσταση, ένα εξωτερικό επίτευγμα, ένα θέατρο ευσέβειας, την ώρα που το ἔλεος του Χριστού απαιτεί την ακατανόητη, τη δύσκολη και την ακατάστατη αναγνώριση της κοινής νόσου, της κοινής συντριβής.

Υφίσταται κάτι βαθιά παράδοξο και τρομακτικό που το βλέπουμε καθημερινά στη ζωή μας, ή ακόμα χειρότερα το κάνουμε πράξη. Εκείνοι που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη για τον Ιατρό, είναι συχνά εκείνοι που διατηρούν απόλυτη πεποίθηση για την υγεία τους. Αυτοί νομίζουν ότι εξουσιάζουν την αλήθεια, έχοντας οικοδομήσει έναν ηθικό βίο, αδιαπέραστο, και κατανοούν τους άλλους με αποστροφή ή οίκτο. Η απάτη του ηθικισμού είναι ένα διαμάντι φτιαγμένο από μολυσμένο αίμα, το οποίο ανακλά μόνον τον φόβο της αποκάλυψης της αλήθειας. Η βεβαιότητά τους, αυτή η μόνη βεβαιότητα, είναι η ίδια η ασθένεια. Η «δικαιοσύνη» τους αναδεικνύεται ως το κυριότερο εμπόδιο. Φορούν τα φαρισαϊκά ρούχα, τα ακριβά, τα όμορφα, τα καλοσιδερωμένα, αλλά αυτά τα υφάσματα είναι βαρύτιμες, επίσημες αλυσίδες, οι οποίες πνίγουν τη σάρκα της ουσίας...

Η αυτό-διάγνωση της υγείας αποτελεί το μοιραίο σφάλμα, καθώς λειτουργεί ως αναισθησία που σταματά τον πόνο και εγγυάται τη νέκρωση. Μάλλον η λογική της σωτηρίας ξεκινά από την παραδοχή της πληγής, ακριβώς όπως ο Νικόλαος Δαμαλάς παρατηρεί στην αναλογία του για τον πάσχοντα: «ἐὰν τις νομίζῃ ἑαυτὸν

ὕγιᾶ, ποτὲ βέβαια δὲν θέλει ζητήσῃ ἰατρόν».[2] Μήπως ὅμως εσύ αρνεῖσαι τη διάγνωση και συνεπώς τον Ιατρό, παρόλο που στέκεσαι στα πρώτα καθίσματα του ναού; Φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολο, για εσένα και για μένα, να δείξουμε την διάθεση να καθίσουμε στο τραπέζι με τους διάφορους Ματθαίους αυτού του κόσμου. Μάλλον αυτά συμβαίνουν επειδή η αμαρτία τους εἶναι ορατή και εκτεθειμένη, ενώ η δική μας εἶναι μονωμένη πίσω ἀπὸ ψευδεπίγραφη σιωπή, κοινωνική αποδοχή και θεολογική ορολογία.

Ο Κύριος ὅμως, να μην ξεχνούμε, εἰσήλθε στον κόσμο για τους αμαρτωλούς. Δεν υπάρχει ἄλλη ἀλήθεια. Μόνο αὐτή. Εἶναι σκληρή για εμάς που περάσαμε τη ζωή μας προσπαθώντας ακριβώς να μη φαινόμεστε ως αμαρτωλοί, εστιάζοντας στην εικόνα μας ἀντὶ στην ουσία. Ανεγείραμε ἓνα φρούριο ἀρετῆς, και τώρα μας γνωστοποιεῖται ὅτι το ἴδιο το φρούριο θα πέσει και θα πλακώσει την ψυχή μας. Ο Χριστός στέκεται και περιμένει, ἀναμένοντας να εξομολογηθούμε ὅτι ζούμε παγιδευμένοι μέσα στις ἴδιες τις δομές που ἀνεγείραμε για την προστασία μας, για το καλὸ μας, οι οποίες τελικά ἐπισκιάζουν τη δόξα Του.

Το μυστήριο του «αμαρτωλοῦ» δείπνου συνεχίζεται, εἴτε λάβει την ἐγκρισή μας εἴτε ὄχι. Δεν θα μας ρωτήσουν. Διαδραματίζεται στα σκοτεινὰ σοκάκια και στις πληγωμένες οικίες. Στο βρώμικο παγκάκι με τον ἄστεγο, στο πεζοδρόμιο με τον τοξικομανή, σε μια φτηνὴ ταβέρνα με ὅσους η καλή κοινωνία ἀποβάλλει. Θα υπάρχουν πάντα Ματθαῖοι που θα δέχονται το χέρι του Χριστοῦ, ὅσο κι αν χαμογελοῦν εἰρωνικά σαν οχιές καλοντυμένες οι σύγχρονοι Φαρισαῖοι.

Ας κάνουμε υπομονή, θα δούμε τελικά ὅλοι, στην τελευταία μας ἀναπνοή, ἐκείνη την ἀδιάψευστη, υπέρτατη ἀξιολόγηση της ζωῆς μας, πόσες φορές δειπνήσαμε με του καθωσπρέπει ἀδελφούς Φαρισαίους και πόσες στο φτωχικὸ σπίτι με τον Χριστό και τους «αμαρτωλούς».

[1] [Ιωάννης Χρυσόστομος](#), *Τα Ευρισκόμενα Πάντα*, ἐν *Patrologiae Cursus Completus: Series Graeca*, ἐπιμ. Jacques-Paul Migne, τ. 59 (Paris: J.-P. Migne, 1862), 566.

[2] [Νικόλαος Μ. Δαμαλάς](#), *Περὶ Ἀρχῶν ἐπιστημονικῶν τε και ἐκκλησιαστικῶν της ὀρθοδόξου θεολογίας* (Ἐν Λειψίαι: Τύποις Ὁθωνος Βίγανδου, 1865), 127.